

Maturitní zkouška z českého jazyka a literatury – požadavky, struktura a kritéria hodnocení

Úspěšné složení komplexní zkoušky je podmíněno úspěšným složením každé z dílčích zkoušek – písemné práce a ústní zkoušky.

Výsledná známka na maturitním vysvědčení z českého jazyka a literatury je dána váženým průměrem hodnocení písemné části maturitní zkoušky (40 %) a hodnocení ústní části maturitní zkoušky (60 %).

I. Ústní zkouška

Požadavky

Žák, který koná maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury, prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

1. analyzuje umělecký text

- využije vědomosti získané přečtením celého díla, z něhož pochází výňatek
- zasadí výňatek do kontextu díla
- nalezne v textu motiv, téma
- charakterizuje vypravěče / lyrický subjekt, postavy
- rozezná vyprávěcí způsoby, rozliší dialog a monolog (včetně vnitřního monologu)
- rozezná typy promluv (přímá řeč, nepřímá řeč, polopřímá řeč, neznačená přímá řeč)
- orientuje se v časoprostoru díla i konkrétního výňatku
- charakterizuje kompoziční výstavbu díla i konkrétního výňatku
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu
- nalezne v textu tropy a figury (alegorie, aliterace, anafora, apostrofa, dysfemismus, elipsa, epifora, epizeuxis, eufemismus, gradace, hyperbola, inverze, metafora, metonymie, oxymóron, personifikace, přirovnání, řečnická otázka, symbol, synekdocha)
- rozliší vázaný a volný verš
- určí typ rýmového schématu a jeho pojmenování (sdružený, střídavý, obkročný, přerývaný)
- rozezná na základě textu charakteristické rysy literárních druhů a žánrů

2. charakterizuje literárněhistorický kontext literárního díla

- zařadí literární dílo do kontextu autorovy tvorby a do literárního / obecně kulturního kontextu

3. analyzuje neumělecký text

- přiřadí text k funkčnímu stylu, slohového útvaru, určí slohový postup (slohové postupy)
- postihne hlavní myšlenku textu
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu
- charakterizuje kompoziční výstavbu výňatku
- charakterizuje komunikační situaci vytvářenou textem (např. adresát, účel, funkce)
- na konkrétních zadaných příkladech v textu umí objasnit základní pojmy jazykovědy

4. formuluje výpovědi v souladu s jazykovými normami a se zásadami jazykové kultury

Struktura, organizace

Žák odevzdává řediteli školy seznam 20 literárních děl sestavený na základě kritérií pro výběr maturitních zadání k ústní zkoušce v termínu stanoveném prováděcí vyhláškou (do 31. března).

Žákův seznam je zároveň seznamem jeho maturitních zadání, resp. seznamem pracovních listů, z nichž si žák před zkouškou losuje jeden. Pracovní list dostává žák až po vylosování zadání, ústní zkoušku koná formou řízeného rozhovoru s využitím pracovního listu. V jednom dni nelze losovat pracovní list ke stejnému literárnímu dílu – dílo, které již bylo vylosováno, je pro daný maturitní den vyřazeno.

V průběhu ústní zkoušky není žákovi dovoleno používat žádné pomůcky vyjma pracovního listu a psacích potřeb. Ústní zkouška je hodnocena podle kritérií stanovených v tabulce (bodové škále) hodnocení.

Zkouška trvá nejvýše 15 minut, předchází jí dvacetiminutová příprava.

Kritéria pro výběr maturitních zadání k ústní zkoušce

Žák vybírá 20 literárních děl – **viz Kánon četby k MZ**

Světová a česká literatura do konce 18. století – min. 2 literární díla

Světová a česká literatura 19. století – min. 3 literární díla

Světová literatura 20. a 21. století – min. 4 literární díla

Česká literatura 20. a 21. století – min. 5 literárních děl

Seznam literárních děl, z něhož žák vybírá, sestavila škola a je k dispozici žákům na jejích webových stránkách.

Pro školní seznam literárních děl platí základní pravidla:

- minimální celkový počet nabízených literárních děl je 60, horní hranice není stanovena
- za literární dílo je považováno komplexní dílo, nikoli jeho část (např. Karel Jaromír Erben: Kytice, nikoli Karel Jaromír Erben: Polednice)
- u literárního díla ze světové literatury je specifikováno vydání

Pro žákův seznam literárních děl platí základní pravidla:

- minimálně dvěma literárními díly musí být v seznamu zastoupena próza, poezie, drama
- seznam může obsahovat maximálně dvě díla od jednoho autora

Pracovní listy

Pracovní list obsahuje:

- a) výňatek z uměleckého textu
- b) výňatek z neuměleckého textu
- c) strukturu zkoušky – **viz Struktura ÚZ – poezie, próza, drama**

Struktura ústní zkoušky je tvořena těmito částmi:

1. analýza uměleckého textu
2. literárněhistorický kontext literárního díla
3. analýza neuměleckého textu
4. výpověď v souladu s jazykovými normami a se zásadami jazykové kultury

Pro vývoj pracovních listů platí základní pravidla:

- struktura zkoušky je závazná a nelze ji měnit
- výňatek z uměleckého textu musí pocházet z literárního díla, které je zadáním zkoušky
- mezi výňatkem z uměleckého a neuměleckého textu nemusí být souvislost
- rozsah pracovního listu nepřesáhne rozsah dvou stran formátu A4 (měřítko: písmo Times New Roman, velikost 11, řádkování jednoduché), minimální rozsah není stanoven
- o rozsahu pracovního listu rozhoduje také funkčnost daných výňatků

Hodnocení (viz přílohy **Kritéria hodnocení částí ÚZ a Bodová škála hodnocení ÚZ**)

Ústní zkouška z předmětu český jazyk a literatura je hodnocena podle následujících kritérií:

1. Analýza uměleckého textu:

I. část: téma a motiv, časoprostor, kompoziční výstavba, literární druh a žánr (práce s celým dílem)

II. část: zasazení výňatku do kontextu celého díla, téma a motiv, kompoziční výstavba (práce s výňatkem)

III. část: vypravěč, postava, typy promluv, veršová výstavba

IV. část: jazykové prostředky

2. Literárněhistorický kontext literárního díla

I. část: kontext autorovy tvorby

II. část: literární/obecně kulturní kontext

3. Analýza neuměleckého textu:

I. část: porozumění textu, charakteristika komunikační situace, funkčněstylová charakteristika textu

II. část: kompoziční výstavba, jazykové prostředky, konkretizace úkolů vzhledem k textu

4. Výpověď v souladu s jazykovými normami a se zásadami jazykové kultury

Jednotlivá kritéria 1 - 3 jsou rozčleněna na dílčí kritéria, žák je hodnocen celkem v 9 oblastech. Každé kritérium, resp. dílčí kritérium je hodnoceno na bodové škále 0–1–2–3–4.

Hodnocení kritéria výpověď v souladu s jazykovými normami a zásadami jazykové kultury se vztahuje k výkonu žáka v průběhu celé zkoušky. Pokud žák získá v některé z dílčích částí ústní zkoušky (tzn. v I. až IV. části analýzy uměleckého textu a/nebo v I. až II. části literárněhistorického kontextu a/nebo v I. až II. části analýzy neuměleckého textu) 0 bodů, může být v kritériu výpověď v souladu s jazykovými normami a zásadami jazykové kultury hodnocen maximálně 3 body.

Maximální dosažitelný počet bodů za ústní zkoušku je 36, dílčí zkoušku konanou formou ústní zkoušky vykoná žák úspěšně, pokud dosáhne minimálně 16 bodů.

Přílohy:

Struktura ústní zkoušky – poezie, próza, drama

Kritéria hodnocení částí ÚZ

Bodová škála k hodnocení ÚZ

Kánon četby k MZ

Tabulka převodu bodů na známku

Počet dosažených bodů:	Známka:
32–36	1
27–31	2
21–26	3
16–20	4
0–15	5

II. Písemná práce

Požadavky

Cílem písemné práce jako dílčí zkoušky z českého jazyka a literatury je, aby žák prokázal, že umí vytvořit text podle zadaných kritérií, dovede funkčně použít jazykové prostředky tak, aby odpovídaly stanovené komunikační situaci, a vytvoří myšlenkově ucelený, strukturovaný a koherentní text.

Struktura, organizace

Písemnou prací z českého jazyka a literatury se rozumí vytvoření souvislého autorského textu odpovídajícího slohové práci, jehož **minimální rozsah je 300 slov** (stanovená tolerance minus 30 slov je penalizována odečtením bodů v kritériu 2B následovně: 290–299 slov = minus 1 bod, 280–289 slov = minus 2 body, 270–279 = minus 3 body); horní hranice není vymezena. Souvislý nečitelný text se nezapočítává do celkového rozsahu písemné práce, a není tedy předmětem hodnocení.

Jako jedno slovo se počítají:

- předložky jednoslovné (s = 1 slovo; za účelem = 2 slova);
- spojky;
- zájmena;
- citoslovce (ach ouvej = 2 slova);
- zkratky a zkratková slova (JAMU = 1 slovo; Čedok = 1 slovo);
- číslovky zapsané jakýmkoli způsobem se počítají jako jedno slovo (př. sedm set třicet);
- rozepsané datum (10. října 2013 = 1 slovo; V Praze 25. května 2013 = 3 slova);
- adresy, resp. jejich části (pepa@seznam.cz = 1 slovo, Máchova 20 = 1 slovo, 170 00 Praha 7 – Holešovice = 1 slovo);
- složená přídavná jména (česko-anglický slovník = 2 slova).

Časový limit na vypracování písemné práce je stanoven na 120 minut včetně času na volbu zadání.

Pro písemnou práci stanoví ředitel školy **4 zadání**, která se žákům zpřístupní bezprostředně před zahájením zkoušky. Po zahájení zkoušky si žák 1 zadání zvolí. Zadání písemné práce obsahuje název zadání, způsob zpracování zadání a popřípadě výchozí text k zadání. Součástí výchozího textu k zadání

může být i obrázek, graf. Žák zaznamenává text písemné práce do hlavičkového tiskopisu školy pro záznam textu písemné práce. Povolené pomůcky: psací potřeby (modře nebo černě píšící propisovací tužka), Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

Písemná práce je posuzována z hlediska 3 sledovaných oblastí hodnocení:

1 – vytvoření textu podle zadaných kritérií

2 – funkční užití jazykových prostředků

3 – syntaktická a kompoziční výstavba textu

1. Vytvoření textu podle zadaných kritérií

1A – téma, obsah

1B – komunikační situace, slohový útvar

2. Funkční užití jazykových prostředků

2A – pravopis, tvarosloví a slovtvorba

2B – lexikum:

- adekvátnost jazykových prostředků vzhledem ke komunikační situaci / slohovému útvaru
- použití pojmenování v odpovídajícím významu
- šíře a pestrost slovní zásoby

3. Syntaktická a kompoziční výstavba textu

3A – větná syntax, textová koheze:

- výstavba větných celků
- odkazování v textu
- prostředky textové návaznosti

3B – nadvětná syntax, koherence textu:

- kompozice textu
- strukturovanost a členění textu
- soudržnost textu
- způsob vedení argumentace

Hodnocení (viz příloha Bodová škála hodnocení písemné práce)

Jednotlivá kritéria jsou rozčleněna na dílčí kritéria, žák je tedy hodnocen celkem v 6 oblastech.

Každé kritérium, resp. dílčí kritérium je hodnoceno na bodové škále 0–1–2–3–4 (viz příloha).

Pokud je písemná práce v dílčím kritériu 1A nebo 1B hodnocena počtem bodů 0, dále se písemná práce nehodnotí a výsledný počet bodů za písemnou práci je 0 bodů. Závazně se hodnotí 0 body, pokud text splňuje alespoň jednu z těchto charakteristik:

- písemná práce nespĺňuje požadavky na dílčí kritérium 1A: text se prokazatelně nevztahuje k zadanému tématu, reflektuje zcela jiné téma;
- písemná práce nespĺňuje požadavky na dílčí kritérium 1B: text prokazatelně nevykazuje charakteristiky zadaného útvaru a reaguje na jiné vymezení komunikační situace;
- písemná práce nespĺňuje požadavky na stanovený minimální rozsah: text nespĺňuje požadovaný rozsah slov (tj. 300 slov), a to ani v rámci stanovené tolerance (minus 30 slov).

Předmětem hodnocení je pouze autorský text žáka. Koncept/osnova se nehodnotí a nezapočítává do celkového rozsahu písemné práce. Žák může do své písemné práce funkčně začlenit výchozí text (pokud je součástí zadání). Pouhé opsání výchozího textu se však nezapočítává do celkového rozsahu písemné práce (nejedná se totiž o autorský text žáka), a tudíž není předmětem hodnocení.

Maximální dosažitelný počet bodů za písemnou práci je 24, dílčí zkoušku konanou formou písemné práce vykoná žák úspěšně, pokud dosáhne minimálně 11 bodů.

Příloha:

Bodová škála hodnocení písemné práce

Tabulka převodu bodů na známku

Počet dosažených bodů:	Známka:
22–24	1
18–21	2
17–14	3
11–13	4
0–10	5

III. Obecná kritéria hodnocení PP a ÚZ žáků s PUP MZ

Žáci s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky mají podle závažnosti svého znevýhodnění právo na úpravu prostředí, navýšení časového limitu, obsahové a formální úpravy zadání zkoušek profilové části maturitní zkoušky, odlišnosti v hodnocení, apod., a to na základě zprávy ŠPZ.

Hodnocení písemných prací a ústní zkoušky žáků s PUP MZ vychází z kritérií hodnocení, která jsou stanovena pro žáky intaktní (viz MZ CJL – požadavky, struktura, hodnocení a bodová škála hodnocení PP a ÚZ z CJL).

Pokud je písemná práce v dílčím kritériu 1A nebo 1B hodnocena počtem bodů 0, dále se písemná práce nehodnotí a výsledný počet bodů za písemnou práci je 0 bodů. Závazně se hodnotí 0 body, pokud text splňuje alespoň jednu z těchto charakteristik:

- písemná práce nesplňuje požadavky na dílčí kritérium 1A: text se prokazatelně nevztahuje k zadanému tématu, reflektuje zcela jiné téma;
- písemná práce nesplňuje požadavky na dílčí kritérium 1B: text prokazatelně nevykazuje charakteristiky zadaného útvaru a reaguje na jiné vymezení komunikační situace;
- písemná práce nesplňuje požadavky na stanovený minimální rozsah: text nesplňuje požadovaný rozsah slov (tj. 300 slov), a to ani v rámci stanovené tolerance (minus 30 slov).

Hodnocení lze navýšit pouze v kritériích 2A, 2B, 3A, 3B.

Za sekci CJL: Mgr. Jana Tláskalová